

vezilo

GLASILO DELOVNIH LJUDI DO BETI, KOMET

Sindikati in mednarodna delitev dela

Cel svet je v že nekaj časa trajajoči ekonomski in družbeni krizi. Gre za krizo družbene reprodukcije v kapitalizmu, pa tudi za krizo etastičnih sistemov v vzhodnoevropskih in drugih socialističnih državah. Ni treba posebej poudarjati, da se obeležja krize tako zaradi notranjih kot zunanjih vzrokov kažejo tudi pri nas. Ekonomska kriza se v svetu etaže v upadanju stopnje gospodarske rasti, slabšanju pogojev za mednarodno menjavo, naraščanju protekcionizma razvitih držav, visoki stopnji nezaposlenosti in inflacije, zaostrenih pogojih na finančnem tržišču, povečevanju zadolženosti v tujini, in še bi lahko naštevali. Vzroki za tako stanje so številni. V poročilu, ki je bilo podlaga za razpravo na seji republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, bremo naslednje: nesorazmerja v gospodarskem razvoju in notranje ekonomske težave razvitih držav, neenakopravni mednarodni ekonomski odnosi, zapiranje vase, prizadevanja, da bi težave prenesli na druge, običajno manj razvite države in države v razvoju.

Posledice krize najbolj občutijo predvsem manj razvite države in tiste, ki uvažajo nafto. Neuvrščene države se že vrsto let zavzemajo za uvedbo nove mednarodne ekonomske ureditve, razvite države pa za začetek vsestranskih pogajanj ne kažejo prave volje.

Dosedanja dejavnost zveze sindikatov pri vključevanju v ekonomske odnose s tujino

Dosedanja aktivnost sindikatov je bila usmerjena v seznanitev članstva s problematiko na tem področju in njihovo vključitev v njeno reševanje. Vsi zaposleni se še vedno ne zavedajo negativnih učinkov prevelikega uvoza, pretiranega zadolževanja v tujini in preširoke uporabe tujih licenc ter tehnologije, kar vse je zelo pomembno ne samo

za naše gospodarstvo, pač pa tudi za naš samostojni mednarodni položaj.

V zadnjem času se je obveščnost o tej problematiki izboljšala, tako da delavci bolj aktivno podpirajo izvozna prizadevanja. Vpliv delavcev na sprejemanje odločitev, ki zadevajo ekonomske odnose s tujino, pa je še vedno premajhen. Največkrat so poslovodni in strokovni delavci tisti, ki odločajo o nakupu tujih licenc, tehnologije, najemanju posojil v tujini in o izvozno usmerjenih investicijah.

Usklajevanje planov ekonomskih odnosov s tujino

Vsakoletno usklajevanje planov organizacij združenega dela s projekcijo plačilno-bilančnega in devizno-bilančnega položaja Slovenije pomeni samoupravni dogovor o določanju okvirov gospodarjenja in prevzemanju obveznosti ter odgovornosti za gibanje izvoza in uvoza. Pri tem gre še posebej za uskladitev deviznih možnosti s potrebami dejavnosti splošnega družbenega pomena ter drugih skupnih potreb. Usklajevanje plana poteka v samoupravni interesni skupnosti za ekonomske odnose s tujino (SISEOT) v več fazah. Lansko leto je bilo veliko ozdov, med njimi tudi veliki izvozniki, ki svojih planov niso poslale pravočasno ali pa šele po daljšem prepričevanju. Poročilo, iz katerega povzemamo, navaja kot enega od vzrokov za tako stanje tudi to, da je v pripravi plana sodelovalo le malo poslovodnih in strokovnih delavcev.

Sindikalne organizacije v ozdih morajo letos vztrajati, da bodo plan obravnavali v predvidenih rokih in z zadostnimi informacijami. Pri tem bi kazalo delavce spodbuditi, da predlagajo dodatne rešitve in možnosti za povečanje izvoza in zmanjšanje uvoza. Nemoten proces proizvodnje in ustrežna

stopnja zaposlenosti sta v veliki meri odvisna od uresničevanja

izvoznih nalog. Zato je nujno, da letos začete pozitivne usmeritve v povečevanje izvoza še okrepimo, posebej z izvozom za konvertibilno področje in s povečevanjem deviznega priliva. Zaradi potreb po uvozu surovin in reprodukcijskih materialov pa bo v okviru cele Jugoslavije treba pospešiti povezovanje ozdov znotraj reprodukcijskih verig, tako da bodo s samoupravnimi sporazumi skupaj zagotovile pogoje za nemoteno proizvodnjo. Prav tako je treba preprečiti, da bi ozdi, ki so dobavitelji surovin in reprodukcijskih materialov, zanje zahtevali plačilo v devizah.

Možna aktivnost zveze sindikatov

Predvidene izvozne usmeritve pa bo mogoče doseči le s stabilnimi domačimi pogoji (nadaljevanje na 2. str.)

Čestitamo ob našem prazniku enotnosti, 27. aprilu, dnevu OF in 1. maju, prazniku dela

Sindikati in..

(nadaljevanje s 1. st.)

gospodarjenja in z izboljšanjem strukture domače proizvodnje. Uveljavitev tržnih zakonitosti, zmanjšanje stopnje inflacije in uresničevanje dogovorjene politike cen ter realen tečaj dinarja pa usklajevanje vseh oblik porabe z dohodkovnimi možnostmi so temeljni družbenoekonomski mehanizmi in ukrepi, ki naj omogočijo boljše vključevanje v mednarodno delitev dela. Seveda pa ne bo šlo brez povečane obsega proizvodnje, ki bo slonel na kakovostnih dejavnih razvoja, predvsem na večji produktivnosti dela in ekonomičnem in smotrnem poslovanju v vsakem tozdu.

Sindikat mora biti pobudnik samoupravnega sporazumevanja in dohodkovnega povezovanja na temelju skupnega deviznega prihodka in dohodka. Organizacije zveze sindikatov morajo v svojih programih dela in pri obveščanju zajeti tudi vlogo svoje organizacije združenega dela v okviru SISEOT. To pa terja tudi ustrezno poenostavitve in usmerjenost informacijskega sistema na tem področju. Zveza sindikatov se bo zavzela za uveljavitev dinarja kot edinega plačilnega sredstva v Jugoslaviji. Devize so lahko le podlaga za medsebojno dogovarjanje o združevanju sredstev oziroma za dohodkovno povezovanje v družbeni reprodukciji.

Sindikalne organizacije naj v vsakem tozdu zahtevajo, da bodo poslovodni in samoupravni organi opredelili dolgoročen odnos do ekonomskih odnosov s tujino. Strokovne službe in poslovodni organi pa morajo

delavce sproti in razumljivo obveščati o pripravah na spremembo planov, o njihovem usklajevanju in uresničevanju.

Zveza sindikatov si bo prizadevala, da bi jasno in dolgoročno sistemsko opredelili stimulacije za izvoz, tako da bi ozdi lažje stabilno in dolgoročno poslovali.

POVZEL MATJAŽ KEK

NOV SLOVENSKI DOSEŽEK?

V zadnjem času se veliko govori o pomembnem izumu Ljubljancina Ivana Kodermmana. Ta izum naj bi nekoliko omilil energetska krizo in podaljšal življenje avtomobilizmu, katerega se sicer ne obetajo rožni časi. Skonstruiral je motor, ki pri moči 26 KW dosega 18 do 25 tisoč obratov na minuto in porabi 2 litra bencina na uro. Pri tem ima 60 do 70-odstotni izkoristek goriva, manj onesnažuje okolje, in, kar je tudi pomembno, motor bo precej manj hrupen, saj ne deluje na principu eksplozijskega motorja. Bo ta izum obstal doma in pomagal pri vzponu domače industrije in tehnologije?

ENERGETSKA LAŠKA REPA

V inštitutu za mikrobiološke procese in uporabno kemijo pri tehnološki fakulteti v Novem Sadu raziskujejo, kako bi najbolje izkoristili sladke gomolje tako imenovane laške repe, ki vsebujejo tudi do 22 odst. ogljikovih hidratov. Če škrob razstavimo, dobimo 85 odst. fruktoze in 15 odst. glukoze, v svetu pa že dlje časa primanjkuje fruktoznega sirupa, ki je uporaben v živilski industriji. Zanimivo je tudi, da iz ene tone repe lahko dobimo 100 litrov etilnega alkohola, ki se pomešan z bencinom lahko uporablja za pogon motorjev, in da repa uspeva na sicer za poljedelstvo neprimernih Deliblatskih in Horgoških peščarah.

PRESEŽENI NAČRTI

Za lansko leto smo v Jugoslaviji predvidevali uvoz opreme v vrednosti 1,8 milijarde dolarjev, v resnici pa smo je uvozili za 2,9 milijarde, kar je v primerjavi s prejšnjimi leti zelo veliko, saj smo le v letu 1979 uvozili več (3,5 milijarde dolarjev). Letos načrtujemo skoraj polovico manjši uvoz opreme, kot smo je uvozili lani, ob koncu leta pa bomo zopet ugotavljali, koliko smo presegli naše uvozne načrte. Sicer pa to še ni tako hudo: hujše je, da ugotavljamo, da smo drago tujo opremo izkoristili slabo in da ne daje tistega, kar bi po vloženih investicijah lahko pričakovali.

Volitve '82

Delovni ljudje v konfekciji „Komet“ (Metlika) so v slavnostnem vzdušju 11. marca 1982 volili svoje delegate za zbor združenega dela skupščine občine in delegate za občinske samoupravne interesne skupnosti. Z izidom volitev so bili vsi zaposleni seznanjeni. Na delegatski konferenci, ki jo je sklicala predsednica delavskega sveta – Sonja Zorc, pa so se delegacije konstituirale in izvolile vodje delegacij ter njihove namestnike.

DELEGACIJA ZA ZBOR ZDRUŽENEGA DELA

CVETKA JAGODIČ – vodja delegacije,
ALENKA MEŽNARŠIČ – namestnik,
MILKA BENKOVIČ,
MARIJA KLEMENČIČ,
JOŽEFA KMETIČ,
ANA MUŽAR,
JOŽE URH,
ANICA VIPAVEC,
MARJANA VUKŠINIČ.

DELEGACIJA SIS – ZA ZDRAVSTVO

DRAGICA RAJAKOVIČ – vodja delegacije,
ANICA ŠTUBLER – namestnik,

MARIJA ILJAŠ,
BRANKA LUŽAR,
MARICA MARIČ,
DRAGICA RIBARIČ,
SLAVICA VIDETIČ.

DELEGACIJA SIS ZA IZOBRAŽEVANJE

SLAVICA KOSTELAC – vodja delegacije,
MILICA IVANČEVIČ – namestnik,
MARICA CRNIČ,
NADA KAMBIČ,
TEREZIJA MIŠMAR,
SLAVO MORAVEC,
JANEZ UHAN.

Kadrovske novice

31. marca 1982 je bilo v naši delovni organizaciji 1824 delavcev. V februarju in marcu je sklenilo delovno razmerje 21 delavcev:

TOZD Kodranka in volna:

Željko GRAŠA – iz JLA,
Božidar MATELJAN – iz JLA,
Stanko NEMANIČ iz – JLA,
Marija ŠKRINJAR, Djurdjica Gregorac, Milena STOJKOVIČ

TOZD Metraža: Josip BRINAC,
Danica BADOVINAC

TOZD Konfekcija, Metlika:

Anton HLAČAR – iz JLA

TOZD Konfekcija, Črnomelj:
Tatjana MAJERLE

TOZD Konfekcija, Mirna peč:
Milena KORBAR, Martina BOBNAR, Ana SLAK

TOZD Konfekcija, Dobova: Nevenka BELIBKAR, Magdalena FRANK, Vlasta MIHELIC, Katica BLAŽEVIČ

DSSS: Dušanka BADOVINAC,

Sonja ŠUŠTARŠIČ, Jožica ZUPANČIČ, Jože DRAGOVAN – iz JLA.

Delovno razmerje je prenehalo 11 delavcem. 2 sta sporazumno prekinila delovno razmerje, upokojili so se 3, 4 delavci so podpisali izjavo, da ne želijo delati v naši DO, 2 delavcem pa je delovno razmerje prenehalo po sklepu disciplinske komisije.

TOZD Kodranka in volna: Vera MUHIČ, Anica MUŠIČ, Marija KAMBIČ, Ivan GREGORIČ

TOZD Metraža: Anica KRIŽAN

TOZD Konfekcija, Metlika: Angelca TKLAČIČ

TOZD Konfekcija, Črnomelj: Danica PLANINC

TOZD Konfekcija, Mirna peč: Nada ŠPOLAR, Ana ZARABEC, Pepca TRKAJ.

TOZD ORTROŠKA Konfekcija, Žakanje: Nada Dančulović

VEZILO, glasilo delovnih ljudi DO Beti in Kometa, ureja uredniški odbor: Toni Gasperič (glavni in odgovorni urednik), Slobodanka Videtič, Janez Žele, Desimir Milovanovič, Vida Segina, Marija Jakljevič, Jože Gerksič, Tone Omerzel, Ivica Rajgelj, Jožica Cigič, Zdenka Gerkič, Branko Herak, Milena Pavuna, Zvonka Gorenc, Sonja Zorc, Marjetka Žele, Milka Mavrin, Jože Novak, Vera Kostelec, Miroslav Čikič, Ivan Brodarič in Irena Kostevc. Tehnični urednik: Janez Pezelj. Vezi- lo izhaja v nakladi 2300 izvodov, in sicer enkrat na mesec. Priprava in stavek ČZP Dolenjski list, Novo mesto, tisk: Knjigotisk, Novo mesto. Naslov izdajatelja: Beti, Tovarniška 2, Metlika.

DELEGACIJA SIS ZA KULTURO, TELESNO KULTURO IN RAZISKOVANJE

BETKA BARBIČ — vodja delegacije,
DUŠKA TRAMPUŠ — namestnik,
JOŽE CESAR,
RUDI GRABRIJAN,
STJEPAN KOLENAC,
MILKA MAVRIN,
IVANKA TEŽAK,
DANICA VINSKI,
MARIJA ZAJC.

DELEGACIJA SIS — ZA SOCIALNO SKRBTVO, OTROŠKO VARSTVO, ZAPOSLOVANJE IN STANOVANJSKO GOSPODARSTVO

MILENA PETEK — vodja delegacije,
MARTINA STEPAN — namestnik,
ANGELA BRINEC,
ANTONIJA GORNIK,
PAVLA IVEC,
NADA PEČARIČ,
DANICA ŠTAJČER,

VIDA ŠTEFANIČ, DRAGICA ŠTERK.

Volitve so za nami. To pa pomeni, prihajamo k zahtevnejšemu delu, saj moramo poiskati takšen način in metodo dela, ki bo dala možnost in znanje delegacijam, da bodo pravilno zastopale interese delovne srede.

Da to moramo uresničiti, smo poudarili tudi na seji osnovne organizacije Zveze komunistov. Sprejeli smo sklep o ustanovitvi komisije, ki bo pripravila Poslovnik o delu delegacij. V to komisijo so bili imenovani: Jože Došen, Cvetka Jagodič, Slavica Kostelac in Sonja Zorc.

Verjetno ne bi bilo napačno, da se delegacije povežejo s fistimi našimi člani kolektiva, ki so bili izvoljeni v delegacije krajevne skupnosti Metlika. Interes delovnih ljudi in občanov v istem okolju mora biti skupen, saj živimo in delamo drug ob drugemu. S tako povezavo bomo dosegli večji vpliv delavcev pri oblikovanju politike na vseh področjih.

In na koncu: zaželimo našim delegatom veliko uspeha pri njihovem delu v tretjem mandatsnem obdobju.

—ič

V prvih treh mesecih letošnjega leta je bilo povprečno zaposlenih 1820 delavcev. Na novo se je zaposlilo 25 delavcev, delovno razmerje pa je

prenehalo 16 delavcem.

Gibanje zaposlenih v prvih treh mesecih letošnjega leta prikazuje tabela:

TOZD	januar	februar	marec	povprečje
Kodranka in volna	248	246	249	247,6
Metraža	252	253	253	252,6
Konf. Metlika	314	310	311	311,6
Konf. Črnomelj	263	262	263	262,6
Konf. Dobova	156	159	159	158
Konf. Mirna peč	111	112	113	112
Konf. Žakanje	183	186	185	184,6
DSSS	274	278	278	276,6
IC	14	14	14	14
	1814	1820	1825	1819,6

V DO Beti imamo 6 pripravnikov: 1 z visoko šolo, 2 z višjo, 4 s srednjo šolo. Z desetimi učenci smo sklenili učno pogodbo. Štipendijsko pogodbo imamo s 100 učenci, oz.

študenti, in sicer: s 5 na visokih šolah, 3 na višjih, 20 na srednjih šolah, ostali učenci pa imajo sklenjeno pogodbo o štipendiranju na dve oz. triletnih šolah.

VIDA ŠEGINA

Iz Kometa

Občinski sindikalni svet je pripravil za nove člane IO OOZS seminar, ki je bil 23. 3. in 25. 3. 1982 v naši delovni organizaciji. Udeležili so se ga tudi člani iz Novolesa, medtem ko sindikalnih delavcev iz TGP — Transporta ni bilo. Zbrani so obravnavali štiri pomembne teme: od gospodarske stabilizacije do organiziranosti sindikata. Predavatelji so bili zadovoljni z udeležbo in organizacijo seminarja, člani IO OOZS pa z dobrimi in zanimivimi predavanji.

Pri delitvi malice smo opazili nov obraz. Mlada kuharica je Vesna Guštin, ki se zna spretno in urno zasukati po kuhinji.

Tudi v delovni enoti Stari trg so izvolili novo sindikalno vodstvo. Funkcijo predsednice je prevzela Vida Mesarič.

Na seiminarju za poslovodne organe v gospodarstvu, ki ga je pripravila Gospodarska zbornica Slovenije, so bili iz naše delovne organizacije naslednji delavci: Franc Kočever (direktor), Jože Došen (sekretar)

in Anton Tomc — (vodja finančno — računovodskega sektorja).

Marija Petric, vodja tehničnega sektorja, je dobila drugega sina. Čestitamo!

—ič

NOVE MOŽNOSTI ZA ZAPOSLOVANJE

V Sloveniji naj bi se v letošnjem letu število zaposlenih povečalo za 1,7 odstotka, to se pravi, da se bo lahko zaposlilo od 21 do 27 tisoč novih delavcev, od tega približno 4500 pripravnikov. Z uveljavitvijo zakona o zasebnem obrtništvu, ki dovoljuje zaposlitev tudi do deset delavcev pri enem zasebnem obrtniku, se bodo možnosti za zaposlovanje še povečale. Računajo, da bo tu našlo zaposlitev tudi večina delavcev, ki se vrača z začasnega dela v tujini. Znano je, da zlasti Avstrija zadnje čase množično odpušča naše delavce.

JANUARSKI PODATKI SPODBUDNI

Prvi podatki o letošnji slovenski zunanjetrgovinski bilanci so kar zadovoljivi, in če se bodo januarske izkušnje nadaljevale, se nam obeta uspešno poslovno leto. Izvoz v letošnjem januarju je za 13 odstotkov presegel izvoz, ki smo ga ustvarili v lanskem januarju, uvoz pa je bil manjši za 36 odstotkov. Najbolj se je zmanjšal uvoz blaga za široko potrošnjo (za 45 odst.), sredstev za delo (za 36 odst.) in reprodukcijskega materiala (za 35 odst.). Izvoz pa se je najbolj povečal pri reprodukcijskem materialu, saj je bil letos januarja kar za 54 odstotkov večji kot lani ob istem času.

Delo in življenje našega tozda v Mirni peči je v zadnjem času zavito v nekakšno skrivnostno meglico. Zakaj? Malce smo za to krivi člani uredniškega odbora, ki se le redkokdaj odpravimo na ono stran Gorjancev, del krivde pa morajo na svoje hrbte prevzeti Mirnopečani, oziroma Mirnopečanke same, ki se nerade vsedejo za pisalno mizo. Brzkone jim je krojenje in šivanje veliko bližje kot pisanje vesti, poročil in komentarjev. V to smo prepričani tudi mi, obenem pa vemo. Da znajo zene in dekleta dokaj spretno 'vihteti' tudi svinčnik. Navsezadnje so to dokazale v minulih letih, ko je v naš nabiralnik prišlo veliko zanimivih vesti. Upamo, da bo po današnji celostranski objavi drugače, da jim bodo vesti, poročila in članki v *Vežilu* vili novih moči za pisanje. Torej – uredniški odbor pričakuje vaše prispevke. Do naslednje številke pa pogledjmo kaj je novega v Mirni peči.

NEKAJ O KORENINAH

Tozd konfekcija Mirna peč ima v kraju dolgoletno tradicijo. Že 1964. leta je našlo v takratni tovarnici svoj kruh precej žena in deklet, sem in tja tudi kakšen predstavnik močnejšega spola. Deset let kasneje, v rojstnem letu temeljnih organizacij dela, smo tudi v Mirni peči ustanovili tozdi. In potem se je začel napredek. Ne skokovit. Počasi in zanesljivo. Beti je tudi temu koncu naše republike prinesla novo življenje, napredek. To se vidi malone na vsakem koraku.

ZANIMIVOSTI

V mirnopeški temeljni organizaciji so našle boljši kos kruha v glavnem ženske. Se pravi, da je to ženski kolektiv. Če postrežemo s številkami poslovnim partnerjem, se ob podatkih prisrčno nasmejejo predvsem moški. Zlasti zato, ker vedo, da so mikavne, prijazne in simpatične tudi Dolenjke, se pravi Mirnopečanke. Zaposlenih je namreč 115 delavk in delavcev. 96 odstotkov je žensk, moških je le sedem. So pa ti zato 'deci in pol'. Ne verjamete? Pojdite v Mirno peč. Zagotavljamo vam, da ne bo pretirano mirno!

In program? Preden predstavimo mirnopeški program je prav, da zapišemo nekaj o zgodovini spodnjega perila. Marsikdo se bo ob tem zamislil in povprašal: „Mar ima tudi spodnje perilo zgodovino?“ Seveda jo ima. Sicer nihče ne ve, kdaj je moški (brzkone je bila ženska) prvič sestavil dve plati tkanine, da bi izdelal prvi kos spodnjega perila. Iz starodavnih risb je razvidno, da so naši predniki cenili spodnjice.

GOLO LJUDSTVO

Usnjene tkanine so namreč poznali že pred 4.600 leti.

Sicer pa slike in risbe, ki jih najdemo na najstarejših egipčanskih grobovih dokazujejo, da je bilo ljudstvo golo vse do tako imenovane pete dinastije. Usnje pa je začelo uporabljati egipčansko plemstvo kot spodnje obleko pod vrhno opravo v poznem 25. stoletju pred našim štetjem. Torej – spodnje perilo je bilo takrat nekakšen statusni simbol. Prvi, ki so uporabljali spodnjice, so bili prav egipčanski kralji. To pa ne pomeni, da so bili prvi, ki so začeli nositi pravo spodnje perilo, prav Mirnopečani. Zakaj Jockey program je v Jugoslavijo zašel bolj pozno, a nikakor ne prepozno. Sicer pa je tudi zgodovina Jockeyeva zanimiva. Program se je rodil 1910. leta. Oblačilo je bilo izdelano tako, da sta se dva kosa blaga preklapljala drug čez drugega v obliki X. Perilo je bilo nerodno in strokovnjaki trdijo, da je šele 1. svetovna vojna botrovala, da so oblikovalci ločili majico in hlačke.

Sicer pa preskočimo vso nadaljnjo zgodovino. Smo v letu 1971. Od dokaj dolgočasnega perila so oblikovalci prešli k, kot sami pravijo, vznemirljivemu kosu sešitega blaga. Uspehi zato niso izostali. V Združenih državah prodajajo izdelke Jockeya v več kot 13.000 trgovinah.

Ni čudno torej, da je program zaslovel in prodril celo v izbirčno Evropo in na koncu, da zaključimo s šalo, celo v Mirno peč. Zato se ne smemo čuditi, če v mirnopeški Beti samozavestno trdijo: „Naš izdelek je zadnji krik mode. Kolikor naredimo, prodamo. Lahko bi naredili še enkrat več, pa bi bilo še vedno premalo. Mi zapišimo staro misel, ki pravi, da kjer je dim, mora biti tudi ogenj. Torej, Mirnopečani se zanesljivo ne hvalijo kar tako.

KAKO S SKLADI

Pa preskočimo na nekoliko manj zanimivo področje, ki bo pritegnilo predvsem sindikalne delavce. Ker so Mirnopečani zelo ponosni na svoje proizvedene uspehe, pomeni, da z denarjem pri njih ni težav, da so več ali manj vsi skladi tako polni, da kar pokajo po sivih. Na vprašanje, kako je s skladom skupne porabe, so odgovorili brez zadrege: v 1980. letu so v skladu zbrali milijon 232 tisoč dinarjev. Novih seveda. Za prehrano so namenili 496 tisočakov, regresu 415, jubilanti so dobili 30 tisočakov, posebno zavarovanje je zahtevalo 31 tisočakov, v predalček za rezervno pa so shranili 95 tisoč din, in sicer za posebne socialne namene, proslave in kakšen strokovni izlet. Skupaj torej milijon 232 tisoč novih dinarjev. Veliko ali malo? Presodite sami, še prej pa povprašajte, koliko ste v sklad skupne porabe namenili v svojih temeljnih organizacijah.

FLUKTUACIJA, KAJ JE TO?

V mirnopeški temeljni organizaciji delajo v glavnem ženske. Vendar nam najbrž ne bodo prehudo zamerile, če izdamo njihovo starost. Samo povprečno. Nanese štiriintriindevet let. Malo, ali ne. Človek ima občutek, da v njihovi proizvodni dvorani ustvarjajo dohodek v glavnem: same smrkave punčke. Pred leti je bilo še huje, ko je z njimi združevalo delo kopicca najstnic. Ker bojdja v vasi ni bilo pravih možakarjev in veselic, so mladenke s svojimi kovčki odšle v beli svet. V glavnem v Novo mesto, natančneje povedano, v Industrijo motornih vozil. Marsikatera je dobila, kar je želela, izgubila pa je mirnopeško družbo,

čisti zrak in lahko prijetno delo. Zato pa ne preseneča podatek, da se dekleta v zadnjih letih ne odločajo za odhode. Vse bolj cenijo domači kolektiv, kjer jim je najlepše. Pa še prav imajo. Bo že držalo, da je povsod lepo, doma pa najlepše. Zato v Mirni peči ne vedo, kaj je to fluktuacija!

MLADINA NITI NE SPI

Čudna trditev. Mladina spi ali ne? Člani osnovne organizacije ZSMS sicer samokritično priznajo, da v zadnjem času niso posebno delovni. Navzlic kongresu partije in jesenskem kongresu slovenske mladine. Politično so mladi, pravzaprav mlade, lene. Ne zanemarjajo pa prijetnejših dejavnosti. Pa na srečo med te dejavnosti ne štejejo samo ples. Da je to res, dokazujejo vrle mladinke, in sicer Marija Povše, Zvonka Jarc, Vera Rezelj, Rozalija Šmalc, Marinka Ajdič in neutrudna Irena Kostevc. Mladinke, brez katerih bi bil mirnopeški tozd kot človek brez desne roke. Kot čebelice so, žal pa samo na športnem in kulturnem področju. Vendar tudi to ni od muh. V to so se prepričali predvsem krajanji Mirne peči ob praznovanju 8. marca. Mlade delavke so pele kot poklicne pevke, in na trenutke se je zdelo, da jih je na odru 36, in ne samo osem. Ni kaj, prvotredna neodkrita grla. Kaj bi šele bilo, če bi skupaj zepele desetkrat na leto.

DOPISNICE NI

Tudi hudomušno žilico imajo mlade delavke. V pogovoru so zatrdile, da naše glasilo, *Vežilo*, poznajo zelo dobro. Všeč da jim je. Še bolj všeč bi jim bilo, če se pod

več kot polovico člankov ne bi podpisal neki T. G. V isti sapi so zatrdile, da to zanesljivo ni glavni in odgovorni urednik Toni Gašperič, ki da piše kot sam Gunter Grass. Dodale so še, da bi bilo prelepo, če bi vse strani zapolnil ravno Toni. Potem bi imele *Vežilo* kar pri strojih, in dan bi minil v eni sami uri, tako kratkočasno in prijetno da bi bilo. Pa čeprav ne bi v *Vežilu* zasledile niti ene same črke, pod katero bi bila podpisana Zvonka Gorenc. Zvonka, ki je bila pred leti njihova sodelavka, je namreč že pred dobrima dvema letoma zapustila mirnopeški kolektiv, in ustvarja v tehničnem oddelku Dolenjskega lista. Včasih je bila dobra dopisnica. Najbrž jo ima ravno zato uredništvo *Vežila* v svojem odboru. Ceravno so Mirnopečanke uredništvo obvestile, je Gorenčeva še vedno napisana v kolofonu, se pravi v rubriki, kjer piše, kdo ureja časopis. Njene kolegice upajo, da bo Zvonka ostala v uredništvu še nekaj let.

SKROMNE KEGLJAČICE

Kdor samo bežno spremlja športne rubrike v slovenskih športnih časopisih, ni zgrešil vesti o odličnih mirnopeških športnicah kegljavkah.

Ceravno ne vadijo redno – v letošnjem letu so imele samo 13 vaj – podirajo keglje, da je kaj. Naj jih nastejemo: Marjeta Fluhar, Irena Kostevc (kapetan ekipe), Vera Rezelj, Marija Rajšelj, Marija Bečaj, Vida Mrazovič in Marija Čanžlj. Dekleta so nastopile po raznih tekmovanjih. Kakšni so uspehi? Ob tem vprašanju so se dekleta skrivnostno nasmihala in odmajevala z glav. Kasneje smo zvedeli, da so vsepovsod zmagovalce. Ali lahko

katera pričakuje poziv zveznega trenerja? Najbrž ne, toda brez ciganke se nič ne ve, mar ne.

KRONIČNA BOLEZEN

Da lahko zbolijo tudi podjetje, smo se že ničkolikokrat prepričali. Za mirnopeško konfekcijo pa ne moremo zapisati, da je zbolelo, saj smo že prej zapisali, da so z delovnimi uspehi domačini nad vse zadovoljni. Kronično bolezen pa vidijo v pomanjkanju reprovromateriala in surovin. Nasploh delavke ugotavljajo, da imajo dobro vodstvo, saj so pod njihovo taktirko zaenkrat obšli vse večje težave. V šali jim rečejo kar čarovniki, saj imajo surovine tudi takrat, ko marsikje (pa ne v Beti, seveda) stroje ustavljajo. Da zaenkrat kronično bolezen uspešno premagujejo, navsezadnje dokazuje tudi povprečni mesečni dododek. Če se njihove delavke ne morejo pohvaliti z visoko povprečno starostno, se lahko z osebnim dohodkom. Tam okoli 11.000,00 din na mesec se vrsti. Kar lepo.

Prav tako se delavke lahko pohvalijo s prizadevno sindikalno organizacijo. Ravno toliko, kot skrbi za izobraževanja, izpolnjevanje raznoraznih obrazcev, skrbi sindikat za strokovno poučne izlete. Ni dolgo tega, kar so se Dolenjke odpravile v deželo brez, prijaznih ljudi. Tisto o brezah bo držalo, v nekaterih družbenih obratih pa o ljudeh z zlatimi prijaznimi srci ni bilo ne duha ne sluha. Sami kisli obrazi. Povsem drugače je bilo seveda v Žakanju, Metliki, Crnomlju. Po končanih obveznih urah ogleda, razlagah ipd. se je izlet zaključil v Semicu. Dekleta so bila navdušena. Tudi po kegljaskih dvo-

bojih moških in ženskih ekip. O rezultatih seveda ne bomo pisali. Zaradi Mirnopečank. Saj vendar vemo, da si favoriti ne smejo dovoliti poraza. In to v Beli krajini, kjer so za keglanje prvič slišali šele s prihodom metliških košarkarjev, o katerih sicer ni več ne duha ne sluha.

NEKAJ O GASILCIH

V Mirni peči so prizadevne še delavke v kuhinji. Dobro malico kuhajo, ni kaj. Včasih si nekateri lahko privoščijo tudi dobro kavico (le kje jo staknejo, saj vemo, kako je dandanašnji z njo), da o priboljških ne govorimo. Mirnopečanke predlagajo, da bi v okviru delovne organizacije pripravili tekmovanje kuharic. Zmagale bi zanesljivo Dolenjke, zakaj zanje je značilno, da znajo iz ene in iste „surovine“ pripraviti tisoč in eno jed. V mislih so imele seveda – zelje.

V naslovu smo obljubili, da bomo zapisali nekaj o gasilcih. So tako hudo prizadevni, da njihovega dela ni težko popisati. Nekateri trdijo, da se v minulem letu niso zbrali niti enkrat. Razen pri Novljanu morda, kjer pa so znani kot dobri gasilci – žeje. No, tisto nekaj o gasilcih bomo morebiti res lahko zapisali kdaj drugič, ko nas bodo prijazne delavke mirnopeškega tozda ponovno povabile. To je bilo le nekaj utrinkov. Upamo, da dovolj za bralce iz drugih tozdov, pa tudi Mirnopečane. Seveda marsikdo s pisanjem ne bo zadovoljen. Pa upamo, da nam bodo to nezadovoljniji očitali. S prispevkom. Ne pozabimo, da je Vezilo vendar glasilo DO Beti in Komet, in ne nekega T. G., kot so jedko opozorile Mirnopečanke.

Ob našem obisku v temeljni organizaciji konfekcija Mirna peč smo se sprehodili tudi po proizvodni dvorani in zastavili nekaj vprašanj. Najprej je odgovarjala Novomeščanka Milena Korbar. Na vprašanje, kaj pogrša, je povedala:

„Pred časom sem končala gimnazijo, poskušala s študijem, a ga kmalu obesila na klin. Nato se je začel lov za službo. Niti v sanjah si nisem mislila, da je danes s službami tako težko. Bila sem na Cestnem

podjetju, v Krki, Novoteksu, Kmetijski zadrugi, Dolenjskem projektivnem biroju, Beograjski banki. Ceravno imam zaključno spridevalo, sem ostala brez zaposlitve. Grozno. In nato sem zvedela za Mirno peč. Od presenečenja, da so me sprejeli, bi kmalu omedlela. Ceravno sem gimnazijka, z veseljem delam v neposredni proizvodnji. Imam namreč – delo. Kaj to pomeni, vedo vsi, ki čakajo na Zavodu za zaposlovanje. Pripomb nimam. Priznati pa moram, da sem se po dvanajstih letih šolanja le težko navadila na delovni ritem, kjer priganja norma. Sicer ni težka, a zavoljo menjavanja artiklov mi je včasih kar težko. Pa še nekaj. Šele sedaj vem, kaj pomeni delati, ustvarjati. Mislim, da mi bo mirnopeška šola v izredno korist.“

Janez Bahor, vodja vzdrževanja, je v organizaciji že od samega začetka. Živi z njo, kot s svojo

družino. Veseli se uspehov, prizadevno ga težave. Teh pa je iz dneva v dan več. „Vzdrževalcem je dandanašnji težko,“ je začel Janez. „Skupno službo za nabavo rezervnih delov imam v Metliki. Včasih se zdi, kot da je na oni strani oceana. Ko se nam pokvari stroj, se začne dolg in utrujajoč postopek, malone obred,

bi rekel. Metličani našo vlogo preštudirajo in jo navadno podprejo. Potem pride na vrsto plačilo. Kako je danes z devizami, vemo. Če ni denarja, ni rezervnih delov. In stroji stojijo. Ne boste verjeli, toda nam vzdrževalcem se ob takih primerih trga srce. Najbrž bi se tudi vam, če bi vedeli, da šivalni stroj, za katerega smo odšteli 155 milijonov, stoji skoraj dve leti samo zato, ker ne dobimo rezervnega dela, za katerega bi morali odšteti šesto starih tisočakov. Kakšno škodo povzročamo. Res, ni lahko biti vzdrževalec.“ Na vprašanje, kako se med samimi ženskami počuti sedem moških, je Bahor najlepše odgovoril s prisrčnim smehom. Očitno jim ne smemo zavidati. Nato pa je dodal: „Včasih so težave, včasih so malo manjše težave. Ker pa se dobro poznamo, nekako gre. Lahko ugotovim samo to, da je še precej naših delavk industrijsko nevzgojenih. To je razumljivo, malo manj pa je razumljiv njihov odnos do strojev, teh naših pomočnikov. Sicer pa – dobro se počutimo in dobro sodelujemo. To pa že veliko pomeni.“

Marina Rajšelj je predsednica sindikalne osnovne organizacije. V

pogovoru smo imeli občutek, da bi bila veliko primernejša za vzgojiteljsko delo. Mirna, tiha in nekam plaaha bo sindikalistično delo bržkone kar težko opravljala. Pa vendar se je kasneje izkazala za dobro sogovornico, svoj skrivnostni molk na začetku pogovora pa je opravičila z nekakšnim napadom: „Saj, saj, jaz vam bom že povedala, toda novinarji potem vse narobe napišete.“ In tisti trenutek ji nismo vrnili s stavkom: „Tisto, kar ste nam povedali, v 10 minutah pogovora, bi bolj težko zapisali, saj nam niste povedali niti – stavka.“ Sicer pa je Rajšljeva povedala: „Sem povsem nova in zato neizkušena. A že prvi tedni političnega dela so mi pokazali, kako in kaj. Veliko papirnatih vojne bo, kar me osebno moti. Sem človek akcije. Povrhu vsega sem odvisna od norme. Vendar sem že videla, da mi bodo naši vodilni lahko v pomoč, pa tudi prijatelji imam dovolj. Prepričana sem, da bo naš sindikat opravil svojo nalogo.“

Komet: o izobraževanju

Novoizvoljeni izvršni odbor osnovne sindikalne organizacije v Kometu je na prvi seji izvolil:

Za predsednico VIDO PLUT, za namestnico predsednice SABINO PLUT, za tajnico IVANKO ŽLOGAR in za blagajničarko ALENKO MEŽNARŠIČ.

Ostali člani izvršnega odbora so: Dragica Brunski, Josip Cerjanc, Ljubica Čulig, Marija Ilijaš, Jožica Jamšek, Tatjana Badovinac, Marta Kapušin, Rozalija Kramarič, Albina Tošeska.

VZAJEMNA POMOČ

V delovni organizaciji KOMET imamo blagajno vzajemne pomoči že sedem let. Z naslednjim člankom želim predstaviti delo blagajne, in sicer novo zaposlenim delavcem in tistim, ki z blagajno niso seznanjeni.

Pri strojnem obračunu OD odtegnemo znesek, ki ga včlanjeni delavec želi vlagati. Znesek je lahko od 50,00 do 200,00 din na mesec. Vsak član vzajemne pomoči lahko dobi brezobrestno posojilo, in sicer od 2.000,00 do 5.000,00 din, kar je odvisno od njegove vloge. Posojila ne more dobiti član, dokler ne odplača predhodne denarne pomoči, ki jo je že dobil. Posojilo vrača skupaj z vlogo.

Kdor želi pristopiti, oziroma se včlaniti v blagajno vzajemne pomoči se naj pogovori z Miro Matjašič. Matjašičeva dela kot poen-terka, obenem pa vodi vestno in natančno blagajno vzajemne pomoči.

A. M.

V nadzorni odbor so bili izvoljeni: Stanka Vrvičar, Marija Ževnik, Marija Sopčič.

Občinski svet ZS Metlika je za izvoljene člane izvršnega odbora pripravil seminar, in sicer v upravnih prostorih delovne organizacije. Predavanja so poslušali tudi člani IO OOZS in Novolesa (Metlika). Veliko novega in zanimivega so slišali o: uresničevanju ciljev in nalog gospodarske stabilizacije kot trajne naloge zveze sindikatov, o vlogi in nalogi sindikatov pri uveljavljanju delavcev kot nosilcev socialne politike in zagotavljanja socialne varnosti delavcev, o uresničevanju stališč glede pridobivanja dohodka ter načel delitve po delu in rezultatih dela ter o vsebinski, organizacijski ter kadrovske krepitvi osnovne organizacije zveze sindikatov in o organiziranosti in metodah delovanja sindikatov.

Predavatelji so bili Jožica Cigič, Martin Štubljar, Viktor Kozjan in Anton Matjašič.

Seminar pa ni potekal samo kot predavanja, pač pa smo po končanem delu snov predelali v pogovoru.

Veliko je bilo govora o kmetijstvu kot nekakšni zapuščeni panogi. Danes ji zopet posvečamo največjo pozornost, tako mi, kot tudi v svetu. Postavili smo tudi veliko vprašanj: o nezaposlenosti na primer, pri kateri ima tudi ZS velik vpliv. IO naj bi se zavzemal, da ne bi bilo honorarnih zaposlitev, pač pa naj zaposlijo nove moči. Administrativna in režijska delovna mesta naj ne bi odpirali in podobno.

Člani ZS naj bodo budni tudi pri zahtevkih za naložbe pri delitvi ostanka čistega dohodka, pri oblikovanju cen, pri delitvi stanovanj in solidarnostnih stanovanj itd.

A. M.

Izleti in potovanja

Kakor vsako leto smo se tudi letos odločili, da organiziramo eno ali dvodnevni strokovni izlet po naši domovini. Od podjetja Integral - Golfurist iz Ljubljane smo prejeli več ponudb. Odločili smo se za dve varianti, in sicer:

1. Enodnevni izlet JOSIPDOL - PLITVICE - PETROVA GORA

Avtobus bi krenil ob 6. uri iz Črnomlja. Obiskali bi Bosiljevo, Josipdola, Plitvice, kjer bi si ogledali Nacionalni park. Po kosilu bi si ogledali spominski park in muzej na Petrovi gori. Cena izleta po osebi je okoli 520,00 din.

2. Dvodnevni izlet TITOV MOST na KRKU, UČKA, LIPICA

Prvi dan
Iz Metlike bi šli z avtobusom na otok Krk. Ustavili in ogledali bi si Titov most, na Krku bi kosili, se nato odpravili na Reko, Opatijo in v Buzet.

Drugi dan
Po zajtrku bi odšli preko Črnega Kala in Kozine v Lipico. Ogledali bi si kobilarno, nato Postojno in Postojnsko jamo. V Postojni bi kosili. V Bistri bi si ogledali tehnični in lovski muzej in se preko Ljubljane vrnil v Metliko.

Cena: po osebi 1.450,00 din
Želimo, da bi se odločili za enega od predlaganih izletov ter svoje želje posredovali svojim predstavnikom v svoji sindikalni skupini, ali pa Vidi Plut. Le z vašo pomočjo bi se potem odločili kam bomo potovali. Predlog je, da bi bil izlet v maju mesecu (15. in 16. maj 1982).

Obveščamo vas tudi, da prihaja čas, ko se bo treba odločiti, kdaj in kako bomo letovali na morju (Červar), zato se čimprej odločite in svoje želje sporočite Ivanki Žlogar.

A. M.

NEZAPOSLENOST NARAŠČA

Nezaposlenost v Sloveniji je konec lanskega leta narasla za 9,2 odstotka, kar bi bilo zastrašujoče, če se ne bi zavedali, da je nezaposlenost v Sloveniji kljub temu precej nizka, nekje med 0,6 in 0,7 odstotka slovenskega prebivalstva. Kljub temu pa je dosegla najvišjo stopnjo v zadnjih petih letih, zato je prav, da se tudi nad to tendenco zamislimo. Podrobnejše analize namreč pokažejo, da narašča število nezaposlenih šolanih kadrov, medtem ko združeno delo vse raje sprejema bolj ozko usmerjene ali nekvalificirane delavce.

PRIRASTEK PREBIVALSTVA JE ZELO RAZLIČEN

V vsej Jugoslaviji je, v primerjavi s popisom pred desetimi leti, letošnji popis zabeležil poprečno 8,9 odstotno rast prebivalstva. Seveda pa je naraščanje števila prebivalcev od republike do republike zelo različno. Najvišjo rast so zabeležili v SAP Kosovu, kjer znaša kar 27,4 odstotka, najnižjo pa v SR Hrvaški, kjer znaša desetletni prirastek prebivalstva 3,3 odst. Druge republike in pokrajine so se zvrstile takole: SR Makedonija - 16,2, SR Črna gora - 10, SR Bosna in Hercegovina 9,8, SR Slovenija - 9, ožja Srbija - 7,9 in SAP Vojvodina - komaj 3,8 odst.

ZA PLAČILNO BILANCO

Zakon o plačilni bilanci Sloveniji za letos nalaga, da mora ustvariti 381 milijonov dolarjev deviz več, kot pa jih bo porabila za uvoz in druge potrebe. Slovenija mora z izvozom letos iztržiti 3,8 milijarde dolarjev, kar je dobre pol milijarde dolarjev več, kot pa jih je lanko leto.

Betko ima besedo

Na metliškem kopališču bodo zgradili avtokamp. Dolgo so ga obljubljali, zdaj bodo končno pričeli z deli. Toda joj! Tik nad metliškim kopališčem pritekajo v Kolpo odplake iz Križevske vasi, tudi od drugod. Za to je poskrbel nekdo v preteklosti, natančneje v času, ko so urejali metliško kopališče. Velik strokovnjak je to moral biti, načrtovalec, da mu ga ni para. Še tako površno misleč nestrokovnjak ne bi storil takšne neumnosti. Je pač tako: za velike traparije

VINJENIM DELAVCEM VSTOP NA DELOVNO

MESTO PREPOVEDAN

moras biti tudi primerno trapast. Že slišim izgovore: takrat ni bilo denarja, da bi zadevo rešili drugače. Sprejeto. Pa tudi ne. Če že čakamo z izgradnjo pomembnejših objektov, bi lahko čakali tudi takrat. Vendar je po toči prepozno zvoniti, pred njo pa najbrž tudi. Jeza in solze so v tem trenutku odveč, obstaja le upanje, da bodo premestili kanal niže, se pravi: pod avtokamp. Ne morem si

namreč predstavljati, da bi bil kdo navdušen nad čofotanjem v vodi, ki smrdi, je umazana.

Drugi metliški okras je nekdanji šolski vrt, še pred leti v cvetju, zelenju in zelenjavi, danes zapuščen pred nosom uslužbencev sisov. Rekli so, da bo tam parkirni prostor. Pa ga ni. Kraljujejo trava in plevel, le trideset metrov od kulturenega doma Edvard Kardelj. Kdo nosi krivdo za to? Nihče, se razume. Kot v veliko primerih. Po teh vrsticah bodo ponudili vrt v obdelavo Betku.

„Naj ga on preštira,“ bo užaljeno rekla užaljena občinska veličina, po črkah odgovorna za dogajanje okrog nekdanjega vrta. In si bo zataknila odgovornost za uho.

Metliško turistično društvo pa se trudi, da bi bila Metlika videti kolikor se da lepa. Brez slehernika mu to ne bo uspelo, četudi bo vse napisano na papirju.

Ubogi papir, kaj vse mora prenašati!

Drobtinice

Tovarišica v šoli vpraša Janezka, če ve kaj pomeni beseda predsodek. Janezek nekaj časa premišljuje, potem pa odgovori: „Ja, točno sicer ne vem. Mislim pa, da bo nekaj v zvezi s sosedovim Tonetom, ki večkrat stoji pred sodom.“

Prispodoba ob poslušanju moledovanja po radiu in TV za prijavo radijskih in TV sprejemnikov:

Tovarišu Gustlju Frtajčniku je nekdo ukradel kolo. Lepo prosimo tovariša, ki je kolo vzel, da ga vrne še v tem mesecu. Če bo to storil, bo ostal nedolžen, kot da ni še nikoli nič ukradel. Hvala neznanemu tovarišu v imenu tovariša Gustlja in v imenu vseh, ki niso še nikoli nič sunili.

Še nekaj iz zgodnjega jutranjega radijskega sporeda.

„Začnimo dan z nasmeškom . . . Danes boste morali v mesnici plačati meso 16 odstotkov dražje, podražili pa so tudi: kavo, časopise itd. Želimo vam vesel in prijeten dan.“

BREZ KOMENTARJA

Včasih so ceste gradili udarniki, danes so na teh istih cestah samo še udarne jame . . .

Kakšna razlika je med zebami v Afriki in „zebrami“ v Metliki. V Afriki zebre izumirajo počasi, metliške pa so že popolnoma izginile . . .

Nadrobil: JOŽE NOVAK

Vreme

MAJ:

Dokaj lepo vreme iz meseca aprila se bo nadaljevalo. V času ledenih mož nekaj močnejših padavin in tudi običajne ohladitve, kar bo trajalo vse do zadnje tretjine meseca, nato razjasnitve in otoplitve.

JUNIJ:

Lepo vreme se bo nadaljevalo. V drugi polovici se bodo pojavljale nevihte in plohe (neugodno za razcvet grozdja). Proti koncu meseca se bo vreme izboljšalo.

JULIJ:

Lepo in toplo. Nevihte in plohe v začetku meseca, nato suho, stanovitno in toplo (ugodno za razvoj grozdja).

Modelarji radi pridejo na „Beti pokal“

17. aprila smo se zopet srečali na Otoku pri Metliki. Vas, znana po partizanskem vojaškem letališču, nas je, sprejela z odprtim srcem. „Beti pokal“ je postal že tradicionalen, zato ni čudno, da je prišlo več kot 40 tekmovalcev iz skoraj vseh klubov v Sloveniji. Tudi „sodniška trupla“ so bila, v polni zasedbi. Pokrovitelj, tovarna Beti iz Metlike, je poslala svoje predstavnike, ki so nas na koncu tekmovanja pogostili v tovarni.

Tekmovanje smo začeli v slabem vremenu, ki pa se je sčasoma izboljšalo. Da je tekmovanje uspelo, govorijo rezultati, saj jih je bilo veliko, ki so imeli preko tisoč točk.

V kategoriji F1A so bili nekateri tekmovalci zelo izenačeni. Tako je bil na koncu tudi fly off, ki ga nismo izvedli, ker sta se tekmovalca dogovorila, da ne bosta več tekmovala zaradi prehudega vetra. Na „Beti pokalu“ so bili doseženi naslednji rezultati:

Pionirji – A1

1. Dravine Aleš, Novo mesto – 242 točk, 2. Brudar Mitja, Novo mesto – 225 točk, 3. Heferle Andrej, Novo mesto – 221 točk.

F1A (23 tekmovalcev): 1. Kranjc Stojan, Novo mesto – 1260 točk, 1. Leskovšek Branko, EMO Celje – 1260 točk, 3. Šmidt Peter, Celje – 1157 točk.

F1B: 1. Stankovič Dragan, Novo mesto – 1122 točk, 2. Gornik Andrej, Celje – 1000 točk, 3. Hribar Tomaž, Ljubljana – 989 točk.

F1C: 1. Grošelj Janko, Novo mesto – 1142 točk, 2. Golobič Gregor, Novo mesto – 770 točk, 3. Požun Dušan, Celje – 642 točk.

Pokrovitelji so na koncu uspešnega tekmovanja izrazili željo, da se naslednje leto zopet srečamo. Tako bo „Beti pokal“ postal tradicionalen.

Kajpak smo vsi obljubili, da še pridemo, saj se tudi mi radi srečujemo z gostitelji in sodelujemo na dobrih tekmovanjih.

PETRIC SREČO

Od hrupa nas bo konec

Že precej dolgo je, kar smo postali žrtev strah zbujujočega zgrešenega razvoja. Zapletli smo se v nevarno mrežo hrupa. Najsi bo kot nenaden glasbeni pok ali kot močan stalen šum, hrup je nevaren za naše zdravje. Spoznati ga moramo za to, kar je: za hudo kužno bolezen, ki se vedno bolj širi. To ugotavljamo navsezadnje tudi v naši delovni organizaciji. Zato ne bo odveč, če preberete naslednjo zanimivost.

Hrup v današnjih stehnziranih, brez učinkovite zaščite zvoku na milost in nemilost izročenihi mestih, kjer šumi kot v čebeljem panju, z vsakim trenutkom narašča. Dan na dan grmijo po cestah nešteti osebni avtomobili, tovornjaki in avtobusi; prometni hrup praktično sploh ne preneha. K temu pridejo stroji v industriji in gradbeništvu: pnevmatična kladiva, kompresorji, prezračevalne in transportne naprave in generatorji. Šumi, ki so jim izpostavljeni prebivalci mest, se povečujejo. Stanovalci pravijo, da za en decibel na leto. Decibel je enota za merjenje zvoka db, ali desetinka bela – po dr. Alexandru Grahamu Bellu, očetu telefonije. Decibel je najšibkejši zvok, ki ga človeško uho še zazna. Decibeli ne naraščajo aritmetično, temveč logaritmčno.

„Prag“, ko postanejo menjajoči se šumi za človeka nadležni, leži nad 50 in 90 db; boleči postanejo pri 120 db. Glasen športni avtomobil ali tovornjak razvija že 90 db, pnevmatično kladivo 94, glasna kosilnica za travo 107, zakovno kladivo 130 in reaktivno letalo pri vzletu 150!

Zaznavanje zvoka in reakcije ne določajo le jakost, višino in trajanje šuma, temveč tudi telesno stanje in razpoloženje človeka. Hrujenje športnega avtomobila pri povečevanju števila vrtljajev ali 114 decibelov električnih kitar lahko torej občutimo čisto informativno, prijetno ali ušesa trgajoče, odvisno od našega odnosa do njega. Najnevarnejši je glasen, nesmiseln in nepričakovan hrup v neenakomernih presledkih. Zlasti, če nenadno doseže neznošen vrhunec, kot če zatuli motorno kolo, zaropota pnevmatično kladivo ali zapoje krožna žaga.

S poskusi so ugotovili, da začne naš vegetativni živčni sistem, to je tisto omrežje živcev in žlez z notranjim izločanjem, ki avtonomno uravnava srčni utrip, temperaturo, prebavo, dihanje in podobno, reagirati pri 70 db (to ustreza šumom prometa na razmeroma mirni cesti). Že pri tem pragu so ugotovili zožitev arterij, s katero se zviša krvni pritisk in obenem zmanjša dotok krvi v srce. Poskusnim osebom so se razširile zenice, dobile so suha usta in jezik, pojavili so se bledica, skrčenost nožnih, trebušnih in prsnih mišic, nenadno čezmerno izločanje adrenalina, želodčni sok pa se je prenehel izločati, srce je bilo hitreje. Vse to se je zgodilo čisto avtomatično, neodvisno od zdravstvenega stanja poskusnih oseb, stopnje njihovega neugodja ali poklicno pogojene neobčutljivosti za hrup.

Neki znanstvenik je prav klasičen primer delovanja hrupa doživel sam na sebi. Ko je ležal z želodčnim črom v bolnišnici, je dognal, da se mu bolečine pojavljajo vedno, kadar mimo okna peljejo tovornjaki; njihov hrup je vzdrazil čir. Da bi se tega obvaroval, je izdelal začepek za ušesa, ki ga danes uporabljajo tudi v vojski.

DUŠEVNE MOTNJE – „Nepotnost“ pravijo znanstveniki, „postane nevarna, če se pojavlja pretirano dolgo, pre pogosto ali koncentrirana na določen organ.“ Oslabljenno telo izgubi zaradi tega odpornost in se ne more več ubraniti nevarnosti.

Običajni hrup sam človeka ne spravi iz ravnotežja. Toda v zvezi z drugimi dejavniki napetosti – družinske, denarne ali zdravstvene narave – lahko postane „sprožajoča travma“ tako za čustvene kot telesne reakcije.

MOTNJE V STANJU – Tudi spečega človeka drži hrup v krempljih. Dokazali so, da možgani zaznavajo zvočne sunke, četudi so s 55 db prešibki, da bi spečega zbudili. Avtonomni živčni sistem reagira nanje, kot kadar je človek buden. Zato ni deležen dolgega, krepčilnega trdnega spanca, temveč le vrste manj koristnih rahlih spancev.

Stalne prekinitve spanca zaradi hrupa utegnje zlasti na stare ali bolne ljudi uničujoče vplivati. Kot posledico hrupa reaktivnih motorjev so ugotovili paranoidne blodne predstave, samomorilske in morilske impulze.

NESLIŠNI ŠUMI – Intenzivni šumi ali tresljaji pod mejo slišnosti so lahko včasih prav tako nevarni. Ti počasi nihajoči valovi igrave prodirajo skozi dva metra debel zid. Delujejo neposredno na možgane in lahko povzročajo glavobol, poškodbe srednjega ušesa, motnje v ravnotežju in slabost.

Pred kratkim so s poskusi dokazali, da morejo stari tovarniški ventilatorji, klimatske naprave in oljne peči ustvarjati infra zvok v „nevarnem“ obsegu. Tako, na primer, infra zvok oljnega gorilnika najprej pomnoži dimnik, ki deluje kot orgelska piščalka, in potem še obdajajoči ga prostori. Po možnosti so v tem odkrili enega od vzrokov za skrivnostni „gospodinjiski“ glavobol.

NASPROTNI UKREPI – Za človeško zdravje je hrup danes resnična nevarnost in ne smemo prekrizanih rok gledati, kako se še naprej širi. To pomeni, da moramo določiti realistične zdravstvene smernice in jih tudi uveljaviti.

Večini sprememb v življenjskem okolju se lahko naše telo presenetljivo dobro prilagodi, toda ta hrup se očitno ne navadi. Sudanske Mabe živijo v svetu, ki je skoraj brez hrupa, in ne boleha niti za visokim krvnim niti za srčnimi boleznimi; do visoke starosti tudi dobro slišijo. Ko pa so jih znanstveniki zavrteli magnetofonski trak s posnetki hrupa v sodobni jeklarji, je to pri njih pri enakem pragu izzvalo enake avtonomne reflekse kot pri jeklarjih.

Kar zastrupljajo učinek se kaže na naslednjih področjih: OKVARE

SLUHA. Znanstveniki: „Človek, ki je določen čas izpostavljen hrupu, potrebuje približno prav toliko časa, da se njegovo stanje spet normalizira. Po večurnem hrupu pa utegnje to trajati precej dalj.“

Nedavno so raziskovali šume in slušne reakcije pri zabavnoglasbenem instrumentalnem ansamblu.

Ugotovili so veliko jakost 114 db, in tako tudi ne preseneča, da je eden od članov ansambla nekoč že začasno oglušel. Iz intenzitete in trajanja takšnih „občasnih premikov praga slušne občutljivosti“ je mogoče določiti človekovo občutljivost za hrup in napovedati verjetnost stalne izgube sluha pri daljšem velikem hrupu. Polovica njih, ki so – v ladjedelnicah, livarnah, kovinskih in podobnih glasnih industrijah – izpostavljeni hrupu več kot 95 db, morajo računati z delno izgubo sluha, ki se ne da več odpraviti.

Vendar pa industrija in diskoteke niso edina nevarnost za naš sluh. Obdaja nas stotine povzročiteljev hrupa, na primer, sesalniki za prah (81 db), različni gospodinjiski stroji (93), zunajkrmni motorji (102) itd., ki prav tako lahko povzročijo okvare sluha.

DELOVANJE NA BOLNIKE – „Na ljudi, ki boleha na srcu, za astmo, na želodcu ali črevesju, trajen ali nenaden hrup neugodno vpliva,“ pravijo zdravniki. Srčni bolniki so posebno ogroženi. V določenih okoliščinah lahko povzroči reakcija iz izpušne cevi avtomobila, nenadno močno trobljenje ipd., srčni napad.

V zadnjem času raziskujejo tudi pomen trajnega hrupa kot dejavnika napetosti, ki jo občuti človek. Pri jeklarjih, ki so izpostavljeni stalnemu močnemu hrupu, so v nenavadno številnih primerih ugotovili motnje v delovanju srca, očitno posledico motenj v avtonomnem živčnem sistemu zaradi hrupa.

Nadalje bomo morali vrsto strojev in naprav predelati ali na novo konstruirati.

Hrup lahko dušimo tako, da izoliramo njegovega povzročitelja in z enostavnimi mehaničnimi sredstvi izločimo vibracije. S tem, da energijo zvočnih valov spremenilo v toplino. Stroji in naprave, ki ne povzročajo velikih шумov, so okoli 5 odstotkov dražji kot hrupni, pri množični proizvodnji se odstotek zniža.

Prej so z dopustno mejo prometnega, gradbenega in industrijskega hrupa največkrat navajali 85 do 90 db. Danes pa menijo: „Če že določimo mejo, potem jo tako, da bo izključena vsaka nevarnost za zdravje.“ Po sedanjih medicinskih spoznanjih bi se to reklo: 70 db in ne več.

V Angliji je društvo za boj proti hrupu doseglo za avtomobile strog preizkus hrupa, ki ga delajo.

V Zvezni republiki Nemčiji in še prav posebno v Dortmundu, so prišli v boj proti hrupu najdalj. Že pred leti so spoznali grozljivo naraščanje hrupa v tem mestu in zato vprašali za nasvet strokovnjake. Ti so izdelali „mestni načrt hrupa“ in na tako ugotovljenih težiščih hrupa najprej poskušali s prizgoznanjem. Če so se tovarne upirale opremiti strojni park z dušilnimi napravami, češ da to preveč stane, so poklicali na pomoč državno tožilstvo, sklicujoč se na to, da ima človeško zdravje prednost pred vsakim gospodarnostnim računom. Danes je Dortmund mirno mesto.

Samo če bo človek povsod ukrepal tako odločno in strogo, se bomo izognili strahovladi hrupa, ki marsikje že danes ogroža ljudem zdravje in jim greni življenje.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10				11				12
13			14					15
16					17			18
19				20			21	
22			23		24	25		
26				27				
28					29			30
31			32	33		34		

VODORAVNO: 1. Policijska uprava v italijanskih mestih, 9. Kisik, 10. Nekdanja francoska teroristična organizacija, 11. V starogrški mitologiji lep mladenič, lepotec, 13. Jama v Španiji (znana po najdenih okostjih), 15. Meter, 16. Mesto v SZ, 17. Krema za obraz, 19. Ime rasista Smitha, 20. Inicialke priimka in imena avtorja povesti: Bajke in povesti o Gorjancih, 21. Prenosišče za potnike in karavane, 22. Vpiši: CVIK, 24. Derivat amoniaka, 26. Posebnost, 28. Tuje žensko ime, 29. Zaupnik (jatakS, 31. Površinska mera, 32. Tri (italijansko), 34. Ilovica. **NAVPIČNO:** 1. Zveza – navadno med dvema ali več strankami, 2. Avtor „Slave vojvodine Kranjske“, 3. Ena od sovjetških republik, 4. Sever, 5. Naša avtomobilska tovarna, 6. sovražniku, 7. Nekdanji nogometaš Dinama (Krasnodar), 8. Ljudje, ki ne priznavajo nobene oblasti, države, zakonov... 9. Turki, 12. Italija, 14. Anton Vodusek, 18. Težko taljiva kovina sivkaste barve, uporabljajo jo za zlitine, 20. Tona, 23. Grofija v Angliji, 25. Če izumrla, noju podobna ptica (brez kril) z Nove Zelendije, 27. 14. črka abecede, 30. Podredni veznik, 33. Polmer (sestavil: Jože Novak).